

SERV rondetafel circulaire economie

Syntheseverslag

27 juni 2018

1 Situering

De SERV organiseerde op 27 juni 2018 een eerste rondetafel over de transitie naar circulaire economie met werkgevers en werknemers uit volgende sectoren : technologie & maakindustrie, textiel & houtbewerking en chemie, kunststoffen & lifesciences. Deze rondetafel past in het traject van de SERV om te komen tot beleidsaanbevelingen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Eerder publiceerde de SERV een [startnota](#) over circulaire economie en bracht de SERV de [barrières](#) voor een circulaire economie in kaart.

Het voorliggende syntheseverslag werd opgesteld onder verantwoordelijkheid van het SERV-Secretariaat en geeft een thematische samenvatting van enkele belangrijke vaststellingen en aanbevelingen, zonder daarin volledig te willen zijn. Naast dit syntheseverslag is ook een uitgebreid verslag beschikbaar op de [website](#) van de SERV. Daarin vindt u ook meer informatie over welke sprekers namens de sectoren hebben deelgenomen. Voor bijkomende vragen of reacties kunt u contact opnemen met Annick Lamote (02 209 01 02) of Peter Van Humbeeck (02 209 01 01).

2 Vaststellingen en concrete aanbevelingen

Hierna volgen een aantal belangrijke vaststellingen die de drie sectoren aanbrachten tijdens het rondetafelgesprek. Met een ► worden de concrete aanbevelingen aangeduid die de sectoren ter zake formuleerden. Voor meer duiding bij deze aanbevelingen en nuances tussen de sectoren wordt verwezen naar het uitgebreid verslag. De volgorde is thematisch en geeft geen prioriteit aan.

2.1 Economie en bedrijfsvoering

Grootste barrière is niet-technologisch

Volgens Agoria (technologie & maakindustrie) en Fedustria (textiel & houtbewerking) is de belangrijkste barrière **niet-technologisch**. Businessmodellen die inzetten op levensduurverlenging en ontwerp voor demontage en recyclage leiden tot minder productie en het verkopen van diensten in plaats van producten. Dit vereist een mindshift. Het komt erop aan om op een andere manier aan waardecreatie te doen. Hoe kan een bedrijf toch winst blijven maken door minder te produceren en minder te verkopen?

- Werk - niet technologische - drempels weg en maak ruimte voor experimenten
- Ondersteun ook niet-technologische innovatie vb. via een speerpuntcluster voor de binnenste cirkels (herstel, hergebruik, remanufacturing)

Nog heel wat barrières in de regelgeving

De sectoren wijzen ook een aantal barrières in de regelgeving aan. Het betreft dan in hoofdzaak de reglementering inzake afval (definitie einde afval), de meldingsplichten bij afvaltransporten, de traceerbaarheid van materialen en de interferentie met REACH. Zij hebben het ook over zogenaamd tegenwerkende regelgeving vb. inzake btw-tarieven. Ze wijzen tevens op het belang van standaardisatie o.a. in het kader van circulair design, wat niet evident is gelet op de complexiteit van producten en materialen en trade-offs tussen materialen- en energie-efficiëntie.

- ▶ Zorg voor uniforme standaarden en normering
 - vastgelegd op een zo hoog mogelijk niveau (Europees)
 - garandeer ook handhaving van de normering (controle import buiten EU)
- ▶ Zorg voor een efficiënte – in alle regio's dezelfde - notificatieregeling (omzetting artikel 9 afvalrichtlijn bij voorkeur via aanpassing van de wet op productnormering)

Innovatiekracht van kmo's

Zowel Agoria als Fedustria wijzen op de innovatiekracht van kmo's, ze zijn creatief en flexibel. Ze zijn ook meer wendbaar dan grote bedrijven om de overstap naar een circulaire bedrijfsvoering te zetten. In een groot bedrijf moeten alle diensten mee zijn en dat is niet evident en kost tijd. Financiering van een circulair businessmodel zoals vb. een productdienstcombinatie vormt dan weer meer een probleem voor kleine bedrijven dan voor grote bedrijven.

Kmo's zijn lokaal verankerd, de beslissingen worden hier genomen wat maakt dat ze gemakkelijker gericht kunnen ondersteund worden zowel vanuit de overheid als vanuit de sectoren zelf vb. door Sirris en Centexbel.

- ▶ Laat kmo's innovatief zijn en blijf hen hierbij ondersteunen
- ▶ Zet ook in op niet technologische innovatie (cfr. grootste barrière)

Beperkte link met digitalisering

Digitalisering kan een belangrijke hefboom zijn voor circulaire economie en dit geldt in alle cirkels (herstel, hergebruik, remanufacturing én recyclage). Maar volgens Agoria worden de noden van de circulaire economie nog te weinig vertaald naar digitale oplossingen en worden omgekeerd digitale technologieën nog te weinig ontwikkeld in functie van circulaire economie.

2.2 Arbeid en competenties

Nood aan technische skills, maar ook gebrek aan algemene basiskennis over circulaire economie

Alle sectoren wijzen op de nood aan technische vaardigheden, hoewel die niet noodzakelijk verschillen van een lineaire economie. Of men een doek weeft op basis van nieuwe garens of op basis van gerecycleerde garens maakt bijvoorbeeld weinig verschil. Door in te zetten op langere levensduur zal de maakindustrie vooral nood hebben aan technische profielen voor onderhoud en herstel. En dit zijn nu al knelpuntberoepen. Er is ook nood aan skills om samen te werken in de keten.

Naast de nood aan technische skills wijzen de drie sectoren op het sterke gebrek aan algemene kennis over circulaire economie en levenscyclusdenken. Dit ontbreekt volledig in de curricula van het secundair onderwijs en komt maar zeer beperkt aan bod in het hoger onderwijs.

- ▶ Verruim de kennis over circulaire economie en levenscyclusdenken en werk aan bewustmaking bij jongeren
 - doe dit via **integratie in de curricula** al van in het secundair onderwijs (o.a. STEM-richtingen)
 - beperk dit niet tot technische opleidingen maar neem het **ook mee in opleidingen bedrijfsorganisatie, marketing, communicatie, enz.**
- ▶ Neem circulaire economie mee in de sectorconvenanten
- ▶ Zet meer in op technische opleidingen in het kader van levenslang leren (vb. via avondtrajecten voor werkstudenten)

Arbeidsmarkt: flankerende maatregelen voor verliezers

De transitie naar circulaire economie zal niet enkel winnaars maar ook verliezers kennen. Hoeveel is moeilijk in te schatten. De vakbonden vragen dat de overheid flankerende maatregelen neemt en zorgt dat zo weinig mogelijk mensen uit de boot vallen. Dit moet gebeuren via opleiding en omscholing (cfr. hierboven). Er zullen ook sociale correcties nodig zijn om de negatieve effecten te milderen.

2.3 Sociaal overleg

Circulaire economie staat (nog) niet op de agenda van het sociaal overleg

In geen van de drie sectoren lijkt circulaire economie op de agenda van het sociaal overleg te staan, noch op sectoraal niveau, noch op bedrijfsniveau. De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven plant een evaluatie van de wet die bepaalt dat er in paritaire comités tweejaarlijks overleg moet zijn over innovatie, circulaire economie kan hier deel vanuit maken.

Langs vakbondszijde wordt gewezen op het belang om het thema op de agenda van het sociaal overleg te brengen.

2.4 Concrete aanbevelingen naar de overheid

Overheid als gangmaker in de circulaire economie

De overheid is een grote aankoper en heeft een belangrijke hefboom in handen om de vraag naar circulaire producten te stimuleren. De drie sectoren halen aan dat de aanbestedingsregels remmend werken voor circulaire oplossingen. De kostprijs geldt nog te veel als belangrijkste criterium voor toekenning en er wordt te weinig gekeken naar de total cost of ownership (TCO).

- ▶ Pas de openbare aanbestedingsregels aan
 - houdt hierbij meer rekening met TCO
 - hanteer eventueel een bonus-malus ten voordele van circulaire oplossingen

De sectoren staan positief tegenover de initiatieven van de overheid zoals de Green Deal “circulair aankopen”, maar voor bedrijven is het belangrijk dat er continuïteit is op dit vlak. Het mag geen stop & go beleid worden.

Nabijheid lokale recyclage industrie

Er werd ook gewezen op het belang van nabijheid inzake recyclage. Lokale recyclage haalt transport weg en biedt kansen voor laaggeschoolden.

De invoering van de P⁺MD-zak zorgt voor meer selectieve inzameling van kunststoffen. Essencia (chemie, kunststoffen en lifesciences) pleit ervoor om deze kunststoffen in eigen regio te verwerken en niet te exporteren naar onze buurlanden.

- ▶ Houdt verwerking van gerecycleerde kunststoffen in Vlaanderen
- ▶ Stem flankerend innovatiebeleid (meer) af op chemische recyclage en bioplastics

Nood aan afstemming tussen verschillende beleidsniveaus

Verschillende sectoren en waarnemers wijzen op het belang van afstemming en coherentie tussen verschillende beleidsniveaus. Belemmeringen moeten op verschillende beleidsniveaus aangekaart worden (cfr. oprichting intra-Belgisch platform waarin de federale overheid met de regio's o.a. over productnormering zal spreken).

Aanbevelingen voor federale overheid

Op vraag van de CRB gaven de sectoren ook aan wat hun wensen zijn ten aanzien van het federale niveau. Langs werkgeverskant wordt gewezen op het belang van productnormering en afstemming en de complexiteit van producten (cfr. barrières in de regelgeving).

Langs vakbondszijde wordt gewezen op de nood aan een sturende overheid die radicale keuzes maakt om de transitie naar een circulaire economie te bevorderen:

- ▶ Taxshift van lasten op arbeid naar lasten op vervuiling
- ▶ Lagere btw op alle hersteldiensten